

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Iktatószám: X/2550/2020/ SZOCSZOLG
Hiv.szám: -
Ügyintéző: Szarvák Mónika
Telefon: (06-1) 896-19-65
Melléklet:-
Tárgy: szakmai iránymutatás

Valamennyi család- és gyermekjóléti központ vezetője részére

Székhelyén

Tisztelt Intézményvezető Asszony/Úr!

A Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatások Főosztályához, valamint az Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Módszertani Főosztályához beérkező megkeresések alapján a kapcsolattartási ügyeletről, az elmaradt kapcsolattartások pótlásának módjáról az alábbi tájékoztatást és szakmai iránymutatást adom.

- **A kapcsolattartási ügyeletrre, annak biztosítására és a kapcsolattartásra vonatkozó jogi szabályozás:**

A kapcsolattartással összefüggő anyagi jogszabályokat a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:178. § - 4:185. §, továbbá a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) 27. - 32. § tartalmazzák.

A Ptk 4:178. §-a alapján a gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. **A gyermekétől különélő szülő** – ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik – **jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani.**

A szülőnek joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha a szülői felügyeleti joga szünetel, kivéve, ha a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll.

A Ptk. 4:180. §-a alapján a kapcsolattartás joga magában foglalja a gyermekkel való személyes találkozást, a gyermeknek a lakóhelyéről vagy tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra történő elvitelét, a gyermekkel időszakonként való huzamosabb együttlétet (pl.: iskolai oktatási szünetek és ünnepnapok), és kiterjed a személyes találkozás nélküli fenntartására (pl.: levél, telefon, egyéb digitális kapcsolattartási formák).

A kapcsolattartásról a házassági vagy a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben a szülők egyezséget köthetnek; egyezségük hiányában a kapcsolattartásról – kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból – **a bíróság** dönt. Ha házassági vagy a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti per nincs folyamatban, vagy a bíróság döntésének jogerőre emelkedésének időpontjától két év eltelt, a **kapcsolattartásról a szülők megegyezésének hiányában a gyámhatóság** dönt. **A kapcsolattartásra**

vonatkozó határozatban rendelkezni kell a kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról, folyamatos vagy időszakos voltáról, arról, hogy felügyelt kapcsolattartásra kerül-e sor, továbbá a gyermek átadásának és visszaadásának helyéről, idejéről és módjáról, a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettségről és az elmaradt kapcsolattartás pótlásáról.

A Gyer. 27. § (1) bekezdése szerint a kapcsolattartás célja, hogy a gyermek és a 28. § (1) bekezdése szerinti kapcsolattartásra jogosult személyek (a továbbiakban: kapcsolattartásra jogosult) közötti családi kapcsolatot fenntartsa, továbbá a kapcsolattartásra jogosult szülő a gyermek nevelését, fejlődését folyamatosan figyelemmel kíséresse, tőle telhetően segítse.

A Gyer. által nevesített kapcsolattartási formák (folyamatos, időszakos és felügyelt) közül a **felügyelt kapcsolattartás célja, hogy a gyermek számára biztonságos körülmények között segítse elő a kapcsolattartásra jogosulttal a családi kapcsolat felépítését vagy helyreállítását.** A Gyer. 27. § (4b) bekezdése alapján a **felügyelt kapcsolattartás esetén a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult találkozására a – a szakmai programja alapján kapcsolattartási ügyeletet biztosító – család- és gyermekjóléti központ kapcsolattartási ügyeletén, vagy más, kapcsolattartással összefüggő tevékenységet nyújtó szolgáltató által biztosított helyszínen (a továbbiakban együtt: a felügyelt kapcsolattartás helyszíne), a kapcsolattartást felügyelő szakember jelenlétében és tanácsadása mellett kerül sor.** A felügyelt kapcsolattartás eredményeként – a felügyelt kapcsolattartást biztosító szolgáltató javaslatára – **a felügyelt kapcsolattartás helyszínén megvalósulhat a szakember jelenléte nélküli találkozás** a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult között, kivéve, ha ezt a lehetőséget a gyámhivatal döntése kizárta.

A kapcsolattartás a gyermek alapvető joga, ugyanakkor a szülőnek – amennyiben a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek érdekében eltérően nem rendelkezik – nemcsak joga, hanem kötelezettsége is.

A Ptk. 4:182. § (2) bekezdése alapján a **jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell.**

A Gyer. 30. § (6) bekezdésében foglaltaknak megfelelően, **az elmaradt kapcsolattartás pótlása nem veszélyeztetheti a gyermek egészséges fejlődését.** A Ptk. 4:183. §-a pedig a **kapcsolattartás akadályozásáért, szabályainak megszegéséért való felelősségről** rendelkezik, mely szerint, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett személy a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy szabályait megszegi, az ezzel okozott kárt köteles a másik félnek megtéríteni. A Ptk. 4:185. § értelmében a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását – erre irányuló kérelem esetén – a bíróság polgári nemperes eljárásban rendeli el, az eljárás a járásbíróság hatáskörébe tartozik.

A Ptk. 4:173. § alapján a **szülői felügyeletet gyakorló szülőnek és a gyermekétől különülő szülőnek** a gyermek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében – egymás családi életét, nyugalmát tiszteletben tartva – **együtt kell működniük.**

A *veszélyhelyzet kihirdetéséről* szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet által elrendelt veszélyhelyzet egyik fél terhére sem róható fel, ezért **a szülőknél a kapcsolattartás tekintetében – a gyermekük érdekében – a legmegfelelőbb megoldást kellett közösen megtalálniuk.** A szülők közös megegyezéssel bármikor **eltérhetnek** attól a kapcsolattartási rendszertől, amiben korábban megegyeztek, illetve amit a bíróság vagy a gyámhatóság elrendelt. A lényeg, hogy megállapodásuk **a gyermek érdekének szem előtt tartásával** történjen.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 40/A. § (2) bekezdés ab) pontja kimondja, hogy a család- és gyermekjóléti központnak kapcsolattartási ügyeletet, ennek keretében *közvetítői* eljárást, ide nem értve a 62/E. § és a 132. § (6) bekezdése szerinti *közvetítői* eljárást kell biztosítania.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NMr.) 22. §-a

alapján a kapcsolattartási ügyelet biztosítja a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult személy számára a találkozásra, együttlétre alkalmas semleges helyszínt, a **felügyelt kapcsolattartást elrendelő szervvel történt előzetes egyeztetést követően** a felügyeletet ellátó szakembert, vagy lehetővé teszi más felügyeletet ellátó szakember jelenlétét, az érintettek kérésére, valamint a gyámhivatal kezdeményezésére gyermekvédelmi közvetítői eljárást (mediáció), melynek célja a felek közötti konfliktusok feloldásának segítése, közöttük megállapodás létrehozása, és annak mindkét fél részéről történő betartása. A kapcsolattartási ügyelet az érintettek igényeinek megfelelően a kapcsolattartásra megfelelő feltételekkel rendelkező család- és gyermekjóléti szolgálatnál is biztosítható. A család- és gyermekjóléti központ a nevelőszülői hálózat működtetőjével, a gyermekotthonnal kötött külön megállapodás alapján a szolgáltatást a nevelőszülőnél, a gyermekotthonban elhelyezett gyermek és a kapcsolattartásra jogosult vér szerinti szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult személy között is biztosíthatja.

Az Emberi Erőforrások Miniszterének a koronavírus terjedésének megelőzésére és a kockázatok csökkentésére a család- és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók részére 2020. március 20-án kiadott útmutatója szerint „a veszélyhelyzet idején a személyes találkozást igénylő felügyelt kapcsolattartás szolgáltatást szüneteltetni kell. Külföldön élő, hazalátogató szülő esetében a kapcsolattartást szintén szüneteltetni kell.”.

Ezen útmutató módosításra került **2022. május 22-én, ettől az időponttól kezdve a felügyelt kapcsolattartást és a kapcsolattartás szolgáltatást ismételten biztosítani szükséges.**

- **A kapcsolattartási ügyelet szolgáltatás újraindítását az alábbi pontokban javasolt tennivalók tudják segíteni és hatékonyá tenni:**
 1. Az első lépés a szolgáltatás iránti **szükségletek felmérése**, annak tisztázása, hogy milyen mértékű az elmaradt kapcsolattartások száma, hány olyan család/eset van, amely esetében a kapcsolattartás a veszélyhelyzet idején került elrendelésre, vagy a család a központtal a veszélyhelyzet elrendelését megelőzően már felvette a kapcsolatot a szolgáltatás nyújtása végett, de a veszélyhelyzet, és az első Útmutató megjelenése miatt a szolgáltatás nyújtására, illetve annak előkészítésére már nem volt lehetőség.
Az előzetes felmérés egyrészt irányul magára a kapcsolattartási esetekre (felügyelt kapcsolattartás, semleges helyszín biztosítása), másrészt a személyi, tárgyi feltételek vizsgálatára (helyiség, érintett család, idő, szakember kapacitás).
 2. A kapcsolattartások biztosításához szükséges **tárgyi feltételek** biztosítása érdekében az elsődleges szempont, hogy az intézménynek hány olyan rendelkezésre álló helyisége van, ami a járványügyi szabályok figyelembe vételével alkalmas lehet a kapcsolattartás biztosítására. Fontos figyelembe venni azonban azt is, hogy az átlagosnál több kapcsolattartásra is igény merülhet fel, és ennek megfelelően az eddig is erre a célra igénybe vett helyiségen túl más helyiségek bevonása is szükséges lehet, pl. integrált intézmény esetén intézményvezetői döntéssel a nappali ellátást nyújtó szolgáltatások helyiségei, vagy akár fenntartói segítséggel más intézmény nyitva álló helyiségei, valamint az NMr. alapján a megfelelő feltételekkel rendelkező család- és gyermekjóléti szolgálat helyiségei. A feladat ellátásához minden esetben kész kalkulációra van szükség, pontosan meghatározva azt, hogy adott időben hány helyiségre van szükség a feladat zökkenőmentes ellátásához.
 3. Mivel a kapcsolattartások biztosítása jelen helyzetben a normál működéstől eltérő módon tud megvalósulni, a pótlások miatt, **szükséges lehet bővíteni a szolgáltatás nyújtásának időkeretét.**
 4. A helyiségek biztosításán túlmenően az intézmény részéről felmerülő probléma a feladat ellátásához szükséges megnövekedett **szakember szükséglet** (a megnövekedett esetszám ellenére a

helyzet érzékeny voltára való tekintettel semmiképp sem javasolt egy fő részvétele különösen a felügyelt kapcsolattartásokon). A feladat különösen jó kommunikációs készséget és konfliktuskezelési technikákban való jártasságot kíván, hiszen az elmaradások feszültséget generálhatnak és ezeket a kiemelten konfliktusos helyzeteket különös odafigyeléssel és szakértelemmel kell kezelni. A kapcsolattartásban való részvétel önkéntes vállaláson kell, alapuljon a kollégák részéről, így a bevonható szakemberek körének bővítése érdekében fontos lehet a központ munkatársain túl a településen vagy a járásban a család- és gyermekjóléti szolgálatoknál dolgozó kollégák, vagy akár más intézmények szakképzett, elhivatott munkatársainak bevonása, amennyiben erre lehetőség nyílik. **A kapcsolattartások biztosítása érdekében bevont szakemberek foglalkoztatása a hatályos munkajogi szabályozásnak megfelelően kell, hogy történjen.**

Az eddig leírtak elsősorban a szervezési keretekben hivatottak segítséget nyújtani, a következő javaslatok pedig az ellátotti oldal helyzetét, a nehezebb esetek kezelését segíthetik.

1. **A kapcsolattartások rendjének megszervezése** szempontjából támpontot adhat, hogy sok esetben már eleve a határozat részét képezi az elmaradt kapcsolattartások pótlásának módja. Ezekben az esetekben a szervezésnél ez irányadó, fontos azonban, hogy a szabályozottságtól vagy a kapcsolattartás kezdetétől függetlenül minden kapcsolattartásra jogosult ugyanazokkal a jogokkal rendelkezik, és egyik igénybevevő esetében sem maradhat el a szolgáltatás biztosítása azon okból, hogy más igénybevevő előnyt élvez. A kapcsolattartási időpontok, valamint a keretek meghatározásába javasolt bevonni az intézményekben dolgozó **mediátort/mediátorokat** is. Ők az alkalmak megszervezésében kulcsszereplők lehetnek, hiszen ezeket az amúgy sem könnyű helyzeteket most még jobban megnehezíti a veszélyhelyzet okozta plusz teher, és így még feszültebbé teheti az amúgy sem jól működő családokat. A konfliktuskezelésben jártas szakember ezt a feszültséget tudja enyhíteni vagy kezelni, közvetítő szerepet tud betölteni az intézmény és a két szülő vagy szülő-nagyszülő között, ezzel pedig megteremti a kapcsolattartások módját, idejét és rendszerességét illetően **konszenzuson alapuló megállapodás** alapját.
2. A kapcsolattartások időpontjainak meghatározásakor figyelni kell továbbá arra, hogy több időpont lehetőség kerüljön felajánlásra, figyelembe véve a család lehetőségeit, valamint azt hogy a helyiségek és eszközök a kapcsolattartások között történő fertőtlenítése miatt tágabb időkeretekre lehet szükség.
3. A kapcsolattartásokra vonatkozó előkészületeket (pl. hivatalos feljegyzés, tájékoztatás, nyilatkozat, stb.), megállapodásokat, a kapcsolattartások megvalósulását jelen helyzetben különösen fontos megfelelően, alaposan dokumentálni, mivel későbbi vitás helyzet esetén ezek az igénybevevők részéről kikereshető dokumentumok bírósági ítéletek alapjait képezhetik. Mindezek függvényében mind az igénybevevői oldal tájékoztatása, mind pedig a kollégák szakmai alapokon nyugvó, átlátható, alapos dokumentációja kiemelten fontos.

Összegzés:

- Amennyiben a bíróság vagy a gyámhatóság által szabályozott felügyelt kapcsolattartás esetén a veszélyhelyzet idejére a szülők megállapodtak arról, hogy a veszélyhelyzet elmúltával a személyes kapcsolattartást mely időpontban fogják pótolni és ezt írásban teljes bizonyító erejű magánokiratba (2 tanúval) rögzítették, akkor a család- és gyermekjóléti központnak elő kell segíteni a kapcsolattartás megvalósulását.
- Ha a fenti pontban említett megállapodás nem született, tekintettel arra, hogy a **jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást** a Ptk. 4:182. § (2) bekezdése alapján **a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell, lehetőség van arra, hogy a pótlások időpontjára vonatkozóan a szülők megállapodást kössenek, lehetőség szerint a**

család- és gyermekjóléti központ mediátorának bevonásával, a gyermek érdekeinek szem előtt tartásával.

- Együttműködés, illetve a kapcsolattartásról való megegyezés hiányában **egyoldalúan egyik szülő sem dönthet a kapcsolattartási rend megváltoztatásáról, az elmaradt kapcsolattartás pótlásának időpontjáról.** Megállapodás hiányában bármely fél (gyermeket gondozó és kapcsolattartásra jogosult szülő) **számon kérheti a gyermeket gondozó szülőtől a kapcsolattartási szabályok egyoldalú megszegését, így a járásbíróhoz fordulhat.**

A kapcsolattartás végrehajtásával összefüggő hatásköri szabályok 2020. március 1-jével megváltoztak, így a Ptk. 4:185. §-a értelmében a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását – erre irányuló kérelem esetén – a bíróság polgári nemperes eljárásban rendeli el, az eljárás a járásbíró hatáskörébe tartozik.

Tájékoztatom továbbá, hogy jelen levél nem tekinthető a joggyakorlat alakítására vagy egyedi ügy eldöntésére alkalmas normatív aktusnak, csupán a jogszabályok tartalmára vonatkozó tájékoztatásként értelmezendő.

Budapest, 2020. június „10. „

dr. Simon Attila István
helyettes államtitkár

